

بازنمایی انتظارات و خواسته های سیاسی - اجتماعی مشارکت کنندگان کشورهای مختلف در راهپیمایی اربعین

ابراهیم فتحی^۱

چکیده

پیاده روی اربعین حسینی یک اسطوره بزرگ تاریخی است. خواسته ها و انتظارات شرکت کنندگان کشورهای مختلف جهان اسلام در پیاده روی معنوی اربعین قابل توجه است. در پژوهش حاضر برای پاسخ به سؤال «شما راهپیمایان در این راهپیمایی عظیم علاوه بر ابعاد معنوی چه انتظاراتی دیگری دارید؟» (مسأله)؛ از روش پیمایش استفاده شده است. (روش)؛ در روز اربعین چهار نقطه «مرکز کربلا، ورودی های نجف، بغداد و حله» به عنوان محل تجمع و ورودی راهپیمایان، جهت تکمیل ۴۰۰ پرسشنامه انتخاب شدند. شرکت کنندگان کشورهای مختلف در کشور عراق به ۹ انتظار اساسی در بعد انسانی راهپیمایی عظیم، اشاره کرده اند. این موارد انتظار عبارتند از «رفع اختلافات شیعه و سنی در برابر سایر ادیان ۹۲/۹٪»، «نابودی اسرائیل و آزادی قدس ۸۹/۶٪»، «اتحاد شیعه- سنی و مسلمانان جهان ۸۹/۴٪»، «خروج نیروهای آمریکایی از عراق ۸۷٪»، «افزایش بعد معنوی راهپیمایی اربعین ۸۰/۱٪»، «قطع دخالت آمریکا در امور داخلی عراق ۷۸/۲٪»، «تبعیت پیروان از دستورات مراجع دینی ۶۹/۸٪»، «افزایش رابطه دوستی بین دولت عراق و ایران ۶۸/۸٪»، «اتحاد کشورهای عربی در برابر سایر کشورها ۶۷/۲٪» و «برخورداری کشورهای اسلامی از حق و تو در سازمان ملل متحد ۵۱/۸٪» (یافته ها)؛ لازم است مسئولین امر دو دولت ایران و عراق در مورد خواسته های مشارکت کنندگان تأمل نموده و زمینه لازم را در جهت بازتولید یک فرهنگ مقاومت و اصالت و سرعت بخشیدن بیداری مسلمانان را فراهم نمایند.

کلیدواژه ها: جهان اسلام، پیاده روی اربعین، وحدت، رفع اختلافات شیعه و سنی، بعد معنوی راهپیمایی اربعین.

۱. استادیار فرهنگ و ارتباطات، گروه ژورنالیسم و خبر، دانشکده ارتباطات و رسانه، دانشگاه صدا و سیما، تهران، ایران.

۱. مقدمه

مناسک پیاده‌روی اربعین به عنوان یک سنت حسنه در طول تاریخ حیات شیعه اهمیت ویژه داشته است. بنیان‌گذار این سنت، همان اولین زائران حضرت یعنی جابر بن عبدالله انصاری و عطیه بن سعد کوفی هستند. (رنجبر، ۱۳۸۴: ۶) این مناسک از سوی امام حسن عسکری (ع) به‌عنوان یکی از نشانه‌های پنج‌گانه مؤمن یاد می‌شود. از نشانه‌های مؤمن «خواندن پنجاه و یک رکعت نماز در هر شبانه‌روز؛ ۱۷ رکعت واجب، ۳۴ رکعت مستحب»، «زیارت اربعین»، «انگشتر به دست راست کردن»، «پیشانی به خاک مالیدن» و «بلند گفتن بسم‌الله الرحمن الرحیم در نماز» است (الحر العاملی، ۱۳۹۳، ج ۱۰: ۳۷۳). این رویداد عظیم امروزه در مناسک تشیع علاوه بر جنبه عبادی، رنگ سیاسی نیز به خود گرفته است. اکنون رسانه‌های دنیا از مراسم اربعین به‌عنوان «بزرگ‌ترین همایش جهان» و «بزرگ‌ترین راهپیمایی صلح» یاد می‌کنند که آمارهای رسانه‌ها نیز مؤید این امر است. خبرگزاری همشهری آنلاین تعداد زائرین تا روز اربعین در حرم امام حسین (ع) را در سال ۱۴۰۱ حدود بیست میلیون نفر اعلام کرد. (خبرگزاری همشهری آنلاین، ۱۴۰۱: ۲۶ شهریور) خبرگزاری همشهری آنلاین به مقایسه حضور مردمی در راهپیمایی اربعین در سالهای مختلف پرداخته است:

سال شمسی	سال قمری	تعداد زائران اربعین (نفر)
۱۴۰۱	۱۴۴۴	۲۱,۱۹۸,۶۴۰
۱۴۰۰	۱۴۴۳	۱۶,۳۲۷,۵۴۲
۱۳۹۹	۱۴۴۲	۱۴,۵۵۳,۳۰۸
۱۳۹۸	۱۴۴۱	۱۵,۲۲۹,۹۵۵
۱۳۹۷	۱۴۴۰	۱۵,۳۲۲,۹۴۹
۱۳۹۶	۱۴۳۹	۱۳,۸۷۴,۸۱۸
۱۳۹۵	۱۴۳۸	۱۱,۲۱۰,۳۶۷

به جرأت می‌توان این مراسم و با این تعداد را یک جنبش اجتماعی و صلح نامید. حضور کنشگران فعال با هویت‌های متفاوت در این جنبش نیازمند استفاده بهینه از عناصر مشترک و همگرا جهت هدایت جنبش بیداری اسلامی است.

در این جنبش، برای حفظ روابط سالم بین نژادها، اقوام، مذاهب و کشورهای مختلف اسلامی نیاز به ارتباطات میان فرهنگی سالم به شدت احساس می‌شود. مناسک‌های مذهبی همانند پیاده‌روی اربعین نقش بسزایی در همگرایی فرهنگی دینی دارد. دین‌داری مجموعه‌ای از معانی و مناسکی با معنی نمادین، علت دوام و استمرار جنبش‌های دینی در اجتماع بشری است. شناخت کارکردهای این جنبش و آموزه‌های دینی و تحولات مربوط به آن‌ها در این مراسم ضروری به نظر می‌رسد. در این نوع مراسم و مناسک ارزش‌های دینی از عناصر اساسی یک نظام اجتماعی به حساب می‌آید که با نظارت و هدایت می‌توان تقویت کرد. افزایش تمایل به زیارت در میان ادیان و مذاهب مختلف، گرایش افراد به جستجوی هویت دینی و فرهنگ دینی را به ارمغان می‌آورد.

سنت زیارت اربعین در سال‌های اخیر به خاطر وجود وسایل ارتباطی، به پدیده‌ای جهانی و غیرقابل انکار تبدیل شده و از آیین و سنت محلی عراقی و پیروان شیعه به یک امر فرا مذهبی و فرا دینی و جهانی - محلی تبدیل شده است. یعنی شیعیان، فرهنگ و هویت پیاده‌روی اربعین را از امر محلی به یک امر جهانی و عام مبدل کرده‌اند. استفاده از نظرات زائرین به‌ویژه زائرین غیر شیعه کشورهای مختلف و بازنمایی اربعین حسینی از منظر خود زوار نیز این مسیر را هموارتر می‌سازد. هدف این مقاله بازنمایی انتظارات زوار چند کشور شرکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین سال ۱۴۰۱ است. در نهایت به این سؤال پاسخ داده می‌شود که «زوار اربعین سال ۱۴۰۱ چه انتظاراتی از مراسم اربعین دارند؟»

۲. پیشینه پژوهش

هر پژوهش در پیوستاری از طیف پژوهش‌های گوناگون قرار دارد که برخی به لحاظ محتوایی قرابت موضوعی و روش‌شناختی دارند و از این رو به‌مثابه مطالعات پیشین مدنظر قرار می‌گیرند. در این پژوهش، مسئله پژوهش، مطالعه روایت‌های پدیده اربعین درباره موضوع پیاده‌روی عاشقان ابی‌عبدالله (ع) در بیستم ماه صفر هر سال است که در سال‌های اخیر مورد بررسی گفتمان‌های دینی و محافل علمی و دانشگاهی قرار گرفته است. در این راستا، پژوهش‌های متعددی مورد رصد و پایش قرار گرفت و به دلیل محدودیت‌های انتشار و ظرفیت پژوهش در نهایت پاره‌ای از آن‌ها در این مطالعه مدنظر قرار گرفته است. این نکته قابل ذکر است که پژوهش‌هایی جهت استخراج

مفاهیم برای طراحی و تدوین پرسشنامه، تحلیل نهایی و الگوگیری مورد استفاده قرار گرفت که از لحاظ محتوایی و روشی، قرابت نزدیک‌تری با مطالعه حاضر داشتند. ذیلاً به صورت خلاصه به کلیت آن‌ها اشاره می‌گردد.

۱- خدایار مرتضوی و همکارانش (۱۳۹۹) در مقاله «پیاده‌روی اربعین به مثابه اسطوره‌ای برای بازآفرینی هویت فرهنگی» بستر شکل‌گیری هویت فرهنگی را زندگی جمعی دانسته و از اسطوره به عنوان هدایت‌گر فرهنگی و جهت دهنده شیوه زندگی و افکار بشر نام برده است. نقش ساحت دینی و عرفانی اسطوره در ایجاد و تقویت هویت فرهنگی را بی‌نظیر دانسته و در همین راستا از یک‌سو از پیاده‌روی اربعین به مثابه اسطوره دینی به عنوان عامل بازدارنده جامعه توده‌ای از سرگشتگی قلمداد کرده و از سوی دیگر از پیاده‌روی اربعین به عنوان عامل امکان عمل و فرصت در حوزه عمومی یاد کرده است. در این مقاله با روش پدیدارشناسی به دوازده مؤلفه اسطوره همچون «وجود زیارتگاه»، «دعوت الهی»، «آزمون الهی»، «رهایی بخشی»، «الگوی مقدس»، «امداد الهی» و ... اشاره می‌کند. بر اساس نظریه اسطوره کمبل، به همگونی و انطباق عناصر و مؤلفه‌های اسطوره با تجربه زیسته زائران پیاده‌روی اربعین تأکید می‌کند.

۲- سید محمود سامانی (۱۳۹۸) در مقاله «کارکردهای سیاسی- اجتماعی و فرهنگی اربعین حسینی» از اربعین حسینی به عنوان اجتماع میلیون‌ها و یکی از آیین‌های دینی دارای هدف و توأم با احساس یاد می‌کند. برای اربعین حسینی نقش‌ها، ظرفیت‌ها، مؤلفه‌ها و کارکردهای مختلفی قائل است. این پژوهش با هدف بررسی اهداف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی از طریق روش اسنادی مورد بررسی قرار گرفته است.

از نظر این پژوهشگر، اندیشمندان معاصر برای اربعین حسینی کارکردهای سیاسی و اجتماعی همچون «اقتدار آفرینی در سایه وحدت»، «نمایش امنیت عراق»، «وحدت بخشی به جهان اسلام»، «تقویت هویت شیعی و زنده نگه‌داشتن و تقویت روح جمعی»، «انسجام اجتماعی و تقویت روح جمع‌گرایی»، «تألیف قلوب»، «تقویت روح اخوت و همدلی در پرتو ذوب خودبینی‌ها و لغو تمایزات قومی، ملی و...»، «تقویت ارتباطات و مناسبات انسانی بر پایه محبت، صمیمیت، تلافی، ایثار، انفاق و تعاون»، «آشنایی با ظرفیت‌های گردشگری مذهبی و تبلور آموزه‌های مذهبی و دینی» اشاره کرده‌اند. (سامانی، ۱۳۹۸)

۳. چارچوب مفهومی پژوهش

در جامعه امروزی بزرگ‌ترین سرمایه اجتماعی و اقتدار امت اسلامی «انسجام اجتماعی» است. در دین مبین اسلام این اقتدار در شعاع «توحید» قرار دارد. بدین معنی هرچه شعاع توحید در جهان گسترده‌تر باشد قدرت فکر توحیدی افزایش می‌یابد. امام صادق (ع) - رئیس مذهب جعفری - عوامل انسجام اجتماعی و ارتباطات عشیره و طوایف را در شرکت مؤمنان بر تشیع جنازه‌ها، عیادت بیماران مؤمن و پرداخت حقوق آنان می‌داند. آن حضرت در ادامه می‌فرماید: «هرگاه فردی از مؤمنان پرهیزگار، راست‌گفتار، امانت‌دار و خوش‌رفتار با مردم باشند به او پیروان مکتب جعفری می‌گویند و من هم از جاری شدن این عبارت خوشحال می‌شوم.» (العلامه الطباطبایی، بی‌تا، ص ۳۵) همه این ویژگی‌ها در شعاع توحید قرار دارد. با تمسک به همین روایات موارد زیر مورد انتظار مؤمنین شرکت‌کننده در راهپیمایی پیاده‌روی اربعین ۱۴۰۱ بوده است.

خواسته‌های شرکت‌کنندگان مراسم اربعین عبارت است از «اتحاد شیعیان و مسلمانان جهان، یعنی امت اسلامی»، «نابودی دشمن مشترک یعنی اسرائیل غاصب و آزادی قدس»، «اتحاد امت عربی در برابر سایر کشورها»، «خروج دشمن مشترک یعنی نیروهای آمریکایی از عراق»، «افزایش دوستی و مودت بین کشور عراق و جمهوری اسلامی ایران»، «افزایش پیروی مردم از دستور مراجع دینی»، «حذف دخالت امریکا در امور داخلی عراق»، «اتحاد امت اسلامی»، «حق و تود داشتن کشورهای اسلامی مانند پنج کشور دارای حق و تود در سازمان ملل متحد» و «افزایش منافع معنوی سفر». همه این خواسته‌ها در قالب مفهوم اتحاد و همبستگی متبلور شده است.

ریشه مفهوم اتحاد در آیه «وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» نهفته است. در این آیه منظور از حبل‌الله، چیزی است که موجب اتصال انسان‌ها به خداوند می‌شود. «حبل» به معنای رگ یا ریسمانی طولانی و محکم است که با آن چیزی را می‌بندند. خداوند متعال در این آیه شریفه، از دین با استعاره «ریسمان» به‌عنوان محور وحدت مسلمانان یاد کرده است. در عرف و شرع با اضافه شدن دین به الله چنین برداشت می‌شود از یک‌سو واژه دین با استعاره ریسمان واسطه بین مردم و خداوند قرار دارد و از سوی دیگر، یک‌طرف این ریسمان در دست خداوند است. (قرشی، بی‌تا، ج ۲: ۹۹) با چنگ زدن به ریسمان هدایت الهی، رستگاری بشر تأمین و

قطعی می‌شود. در این باب، حسکانی، از علمای اهل سنت، از نبی اکرم^(ص) نقل نموده است: «هرکه دوست دارد به کشتی نجات سوار شود و به دست آویز مطمئن تمسک جوید و به ریسمان محکم الهی چنگ زند، باید علی^(ع) را ولی خود قرار دهد و به هدایت فرزندان هدایت‌گر او اقتدا نماید.» (الحسکانی، بی تا: ۱۶۸)

حضرت علی در خطبه ۱۸ نهج البلاغه نیز فرقه‌هایی را که «خدایشان یکی باشد»، «پیامبرشان یکی باشد» و «کتابشان یکی باشد» با استفهام انکاری سزاوار اختلاف نمی‌داند و می‌فرماید: «آیا خدای سبحان آنان را به اختلاف فرمان داده و اکنون از او فرمان می‌برند یا آنان را از اختلاف نهی کرده و اکنون عصیان می‌ورزند؟» (نهج البلاغه، خطبه ۱۸) امام خمینی^(ره) نیز هر اجتماع را مطلوب نمی‌داند و می‌فرماید «و اعتصموا بحبل الله مطلوب است.» (صحیفه امام، ۱۳۷۸، ج ۸: ۳۳۴)

بر اساس فرمایش رئیس مذهب جعفری با عمل به دو مفهوم از دو آیه قرآن «أَنْ لَا يَقُولُوا الْآمَّا يَعْلَمُونَ» (اعراف، ۱۶۹) و «وَأَنْ لَا يَرُدُّوا مَالًا يَعْلَمُونَ» (یونس، ۳۹)، مسلمانان را از سایر امت‌ها تفکیک می‌کند. اگر در بین مسلمانان به مفهوم همین دو آیه عمل شود قطعاً اتحاد و همبستگی در بین مسلمانان که کتابشان قرآن است، ایجاد خواهد شد. بزرگ‌ترین عامل اختلافات و بزرگ‌ترین عامل دشمنی مسلمانان جهل است. (نک: نهج البلاغه، حکمت، ۴۳۸) تتبع در فرمایشات ائمه و بزرگان دین نشان می‌دهد بزرگ‌ترین عامل اختلافات بین شیعه و سنی ریشه در مفهوم «جهل» دارد.

قرآن یکی از اهداف ارسال رسل را «امت‌سازی» و با عنوان «امه وسطا» معرفی می‌کند؛ (بقره، ۱۴۳) امتی که از هر نظر ایده‌ال، میانه‌رو و معتدل، نه کندرو و نه تندرو، نه در حد افراط و نه تقریط است و این امت الگو و نمونه برای سایر ادیان و مذاهب معرفی می‌شود. علامه طباطبایی در این باره می‌فرماید: «آن‌ها تنها دعوتشان این است که بشر کمالات جسمی و مادی را که خدا در مظاهر این نشئه مادی ظهورش داده، ترک بگویند.» ایشان امت اسلامی را در عصر پیامبر (ص) بهترین امت و جامعه‌ای دانسته است که تا آن زمان تشکیل شده بود. (طباطبایی، ۱۳۹۵ ج ۱: ۴۸۱) مصون بودن از غلو و نقص در عقیده، گرفتار مادی‌گرایی و رهبانیت نشدن، جمود بر دانسته‌های خود نداشتن و استفاده از علوم دیگران، ایجاد روابط متقابل اجتماعی با دیگر امت‌ها و به عبارتی دارای ابعاد مختلف بودن انسان مسلمان از ویژگی‌های امت وسط

تفسیر شده است. (آل عمران، ۱۰۴) امت وسط در قرآن کریم به امت عادل (آل عمران، ۱۰۳)، بهترین امت‌ها (مانده، ۴۸ و انعام، ۳۵) محور و سرور همه مردم (آل عمران، ۱۰۳ و انعام، ۶۵) الگو و اسوه و امت دارای عقلانیت (انفال، ۴۶) نیز تعبیر شده است. به نظر می‌آید تمسک به امه وسط در مراسم اربعین، می‌تواند هژمونی اسلام بر جهان و بیداری اسلامی را تسری بخشد. اکنون راهپیمایی اربعین به‌عنوان یک پدیده تاریخی این ظرفیت را دارد که قلوب مسلمانان را نسبت به همدیگر نزدیک‌تر کرده و اختلافاتی را که بین شیعه و سنی جریان دارد، کاهش داده و به انسجام بین مسلمانان بیانجامد.

۴. روش پژوهش

این پژوهش با توجه به اهداف و سؤالات آن از روش تحقیق پیمایش بهره برده است. برای جمع‌آوری داده‌های موردنیاز درباره اهداف و سؤالات مورد بررسی از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. برای سنجش اعتبار، از اعتبار صوری (پس از تأیید کامل و صد در صد توسط صاحب نظران علوم اجتماعی شرکت‌کننده در مراسم اربعین ابزار پژوهش اجرا شد) و برای سنجش پایایی مفاهیم از آماره آلفا کرونباخ استفاده گردید، به طوری که آلفای کرونباخ ۱۰ آیتم در صد مورد (نفر) پر تست و مورد بحث، همه بالای ۰/۸۵ بوده است. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از نرم افزار آماری SPSS ۲۶ و با توجه به سطوح متغیرها از آزمون‌های مربوطه استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش، شامل کلیه زوار شرکت‌کننده خارجی (غیرعراقی) در روز اربعین ۱۴۰۱ بوده است.

زوار اربعین در سال ۱۴۴۴ قمری برابر با ۱۴۰۱ خورشیدی ۲۱/۱۹۸/۶۴۰ نفر برآورد شد. در این پژوهش به دلیل توزیع و سطح گستردگی و تعدد ورودی‌ها، از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد و به تعداد ۴۰۰ نفر، نمونه انتخاب گردید. به تناسب از این تعداد ۱۰۳ نمونه به مرکز و اطراف حرم، ۹۷ نمونه به ورودی حله، ۱۰۰ نمونه به ورودی نجف و ۱۰۰ نمونه به ورودی بغداد اختصاص یافت.

۵. یافته‌ها

یافته‌های پژوهش پیمایشی به دو بخش اساسی سیمای پاسخگویان و تحلیل داده‌ها تقسیم

می‌شود. سیمای پاسخگویان عملکرد محقق در انتخاب جامعه آماری، نمونه و دقت در سنجش و حساسیت جمع‌آوری پژوهشگر را نشان می‌دهد. ستون و خیمه پژوهش‌های کمی بخش جمع‌آوری داده‌هاست. تحلیل داده‌ها از طریق آماره‌های توصیفی و استنباطی نشان‌دهنده مغز و محتوا و قابلیت تعمیم پژوهش است.

(۱) سیمای پاسخگویان

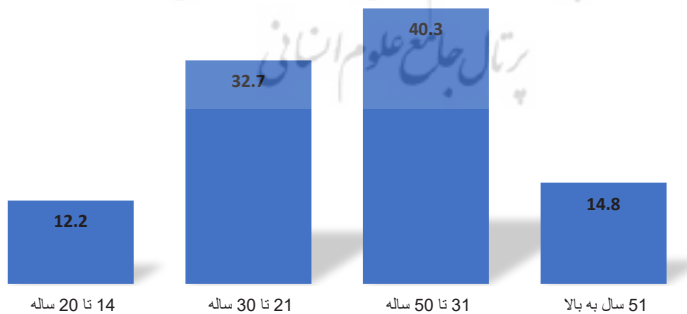
در این بخش ویژگی‌های جمعیت شناختی، برای روشن شدن وضعیت نمونه توصیف‌شده در بخش روش و تعمیم آن برای کل زائران اربعین حسینی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۱) توزیع نمونه

از چهار نقطه اصلی ورودی بغداد به کربلا (۲۵ درصد)، حله به کربلا (۳/۲۴ درصد)، نجف به کربلا (۲۵ درصد)، و حرم امام حسین^(ع) (۷/۲۵ درصد) نمونه پاسخگو بودند.

۲-۱) سن پاسخگویان

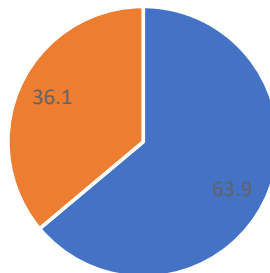
از مجموع پاسخگویان حدود ۹/۴۴ درصد نوجوان و جوان و بین ۱۴ تا ۳۰ سال، ۳/۴۰ درصد میان‌سال بین ۳۱ تا ۵۰ سال و تنها ۸/۱۴ درصد بالای ۵۱ سال سن دارند و اکثر زوار حضرت جوان و نوجوان و کمتر از ۳۰ سال سن دارند. (نمودار ۱)

نمودار ۱- توزیع درصد فراوانی متغیر سن شرکت‌کنندگان در راهپیمایی پیاده‌روی اربعین

۳-۱) جنس پاسخگویان

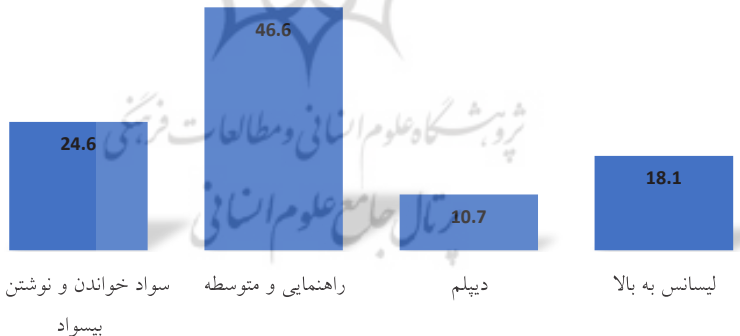
حدود ۶۳/۹ درصد زوار نمونه را، مردان و ۳۶/۱ درصد زنان تشکیل می دهند. (نمودار ۲)

نمودار ۲- توزیع درصد فراوانی متغیر جنس شرکت کنندگان در راهپیمایی پیاده روی اربعین

۴-۱) تحصیلات

از مجموع شرکت کنندگان ۱۸/۱ درصد دارای تحصیلات عالیه، ۱۰/۷ درصد دارای تحصیلات دیپلم و ۴۶/۶ درصد دارای تحصیلات راهنمایی و متوسطه بوده است. تنها ۲۴/۶ درصد زوار حضرت را افراد دارای تحصیلات ابتدایی، خواندن و نوشتن و بی سواد تشکیل می دهد. (نمودار ۳)

نمودار ۳- توزیع درصد فراوانی متغیر تحصیلات شرکت کنندگان در راهپیمایی پیاده روی اربعین

۵-۱) ملیت نمونه

کشورهای که در اربعین ۱۴۰۱ در عراق زائر داشت در این مقاله با عنوان کشورهای مختلف

یاد شده، ۶۳/۷ درصد آنان ایرانی، ۵/۳ درصد لبنانی و ۴ درصد پاکستانی بودند. (اطلاعات بیشتر در جدول شماره ۱ آمده است)

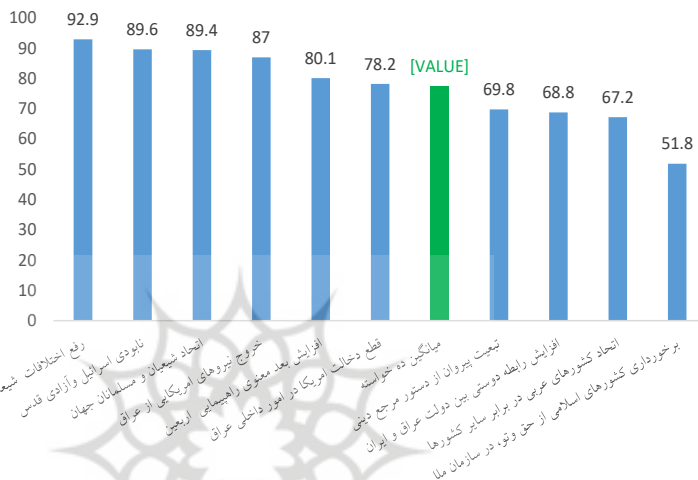
جدول ۱- توزیع فراوانی و درصد نمونه برحسب کشور

نام کشور	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی بدون بی پاسخ
ایران	۲۵۵	۶۳/۷	۷۵/۲
لبنان	۲۱	۵/۳	۶/۲
پاکستان	۱۶	۴/۰	۴/۷
کویت	۱۱	۲/۸	۳/۲
هند	۶	۱/۵	۱/۸
بحرین	۶	۱/۵	۱/۸
ترکیه	۴	۱/۰	۱/۲
افغانستان	۴	۱/۰	۱/۲
مصر	۳	۸/۰	۹/۰
کنیا	۲	۵/۰	۶/۰
آذربایجان	۲	۵/۰	۶/۰
امارات	۲	۵/۰	۶/۰
عمان	۱	۳/۰	۳/۰
سوئد	۱	۳/۰	۳/۰
سودان	۱	۳/۰	۳/۰
روسیه	۱	۳/۰	۳/۰
خلیج	۱	۳/۰	۳/۰
آلمان	۱	۳/۰	۳/۰
انگلیس	۱	۳/۰	۳/۰
بی پاسخ	۶۱	۱۵/۳	-
کل	۴۰۰	۱۰۰/۰	-

۲) تحلیل داده‌ها

آنچه که همه مسلمانان در پیاده‌روی اربعین برای زیارت حضرت اباعبدالله‌الحسین (ع) اجماع دارند این است که با یاری خدای سبحان بستر و حرکت عظیم مردمی هر ساله فراهم و باشکوه‌تر

برگزار شود و از این سفر معنوی توشه بهینه برداشت می‌گردد. در این پژوهش ده خواسته زائران سال ۱۴۰۱ مورد بررسی قرار گرفته است. رفع اختلافات شیعه و سنی در برابر سایر ادیان با ۹/۹۲ درصد به‌عنوان اولین خواسته زائران شرکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین است. این ده خواسته زائرین اربعین حسینی به ترتیب مورد کنکاش قرار می‌گیرد.

نمودار ۴- توزیع درصد فراوانی خواسته‌های مشارکت‌کنندگان اربعین (مجموع درصدهای موافق و کاملاً موافق)

۱-۲) رفع اختلافات شیعه و سنی در مقابل سایر ادیان

جمله معروف «تفرقه بینداز و حکومت کن» یکی از سیاست‌های غرب در طول تاریخ است. برجسته شدن اختلافات قومی و مذهبی کشورها از این سیاست اشراب می‌شود. عوامل بحران‌های مناطق جهان، ریشه در همین سیاست دارد. لذا روش کردن اختلافات شیعه و سنی طی ۴۳ سال گذشته از این سیاست نشأت می‌گیرد. بارها از این سیاست و اختلاف شیعه و سنی اختلافات قومی برای براندازی جمهوری اسلامی ایران استفاده شده است. زائرین ابا عبدالحسین (ع) به مسئله اساسی اشاره کرده و درخواست شان از مسئولین امر دولت ایران و عراق برچیده شدن و رفع اختلافات مذهبی است. زائرین به قدرت اتحاد در مقابل دولت‌های غربی و شرقی آگاه هستند. براین اساس بیش از ۹۰ درصد آنان در حد «زیاد و خیلی زیاد» خواهان رفع اختلافات شیعه و سنی در مقابل سایر فرهنگ‌ها می‌باشند. در این خصوص تفاوت نظرات زنان

و مردان، افراد بی سواد و دارای تحصیلات عالی، پیر و جوان معنی دار نیست. همه زائران یک صدا خواهان رفع اختلافات بین شیعه و سنی در مقابل سایر ادیان و تأکید بر مشترکات مسلمانان از دولت‌های ایران و عراق هستند. (جدول ۲)

جدول ۲- توزیع درصد فراوانی درخواست رفع اختلافات شیعه و سنی برحسب جنس، تحصیلات و سن

متغیرهای زمینه‌ای	جنس		تحصیلات					سن				کل
	مرد	زن	ابتدایی	بی سواد و متوسطه	راهبرین و دیپلم	تحصیلات عالی	سال ۲۰ تا ۲۴	سال ۲۵ تا ۲۹	سال ۳۰ تا ۳۴	به بالا ۵۰ سال		
رفع اختلافات شیعه و سنی	1.3	-	-	0.6	-	1.5	2.1	0.9	0.7	-	0.8	خیلی کم
	0.9	1.6	1.2	0.6	-	3.1	2.1	-	2.0	-	1.1	کم
	5.5	4.7	2.4	4.1	11.1	9.2	6.3	8.8	4.0	-	5.2	متوسط
	15.0	19.3	25.0	14.5	13.9	10.8	12.4	19.5	10.7	28.3	16.3	زیاد
	77.3	74.4	71.4	80.2	75.0	75.4	77.1	70.8	82.6	71.7	76.6	خیلی زیاد
درصد	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
کل فراوانی	234	129	84	172	36	65	48	113	149	53	363	
آماره‌ها	$X^2=3.227$ Df= 4 Sig=. 521 Vc =.094		$X^2=17.070$ Df =12 Sig 147.= Ds=.003					$X^2=20.892$ Df= 12 Sig =.052 Ds=.032				

۲-۲) نابودی اسرائیل و آزادی قدس

امروزه ایستادگی، مقاومت و مجاهدت‌های مردم فلسطین به یک نماد جهانی تبدیل شده است. رهبر کبیر انقلاب امام خمینی آخرین جمعه ماه رمضان که مسلمانان غرق در معنویت هستند را روز قدس نام‌گذاری کرده است. در این روز مسلمانان بیدار جهان به صورت یک پارچه برای خروج اشغالگران و این مهمانان ناخوانده از این سرزمین و آزادی قدس و سرزمین‌های اشغالی راهپیمایی می‌کنند. راهپیمایان همواره خواهان تحقق آرمان‌های ملت فلسطین و مهم‌ترین خواسته مسلمانان جهان یعنی آزادی قبله اول مسلمانان هستند. آزادی قدس به عنوان قبله اول

مسلمین برای مسلمانان اهمیت ویژه دارد. ۸۹/۵ درصد زائران شرکت کننده در اربعین حسینی خواهان نابودی اسرائیل و آزادی قدس شریف از چنگال صهیونیست ها هستند. در این پژوهش ۹۰/۹ درصد زنان شرکت کننده جهان در مقابل ۸۸/۸ درصد مردان خواهان نابودی اسرائیل و آزادی قدس شریف می باشند این نکته قابل ذکر است که این تفاوت در سطح قابل قبول و معنی دار نیست به عبارت دیگر زنان و مردان هردو با بالایی خواهان آزادی قدس شریف می باشند. آماره دی سامرز نشان می دهد بین میزان تحصیلات و سن زائران با میزان درخواست آزادی قدس رابطه مستقیم وجود دارد این آماره هم معنی دار نیست و نشان می دهد «پیر و جوان» و «افراد بی سواد و دارای تحصیلات عالی» همه با درصد بالایی (۸۰ درصد) خواهان آزادی قدس شرف هستند (جدول ۳) در واقع اعتقادات و عدم پذیرش ظلم در جهت گیری رفتار زائران مؤثرتر بوده است.

جدول ۳- توزیع درصد فراوانی درخواست نابودی اسرائیل و آزادی قدس برحسب جنس، تحصیلات و سن

کل	سن					تحصیلات				جنس		متغیرهای زمینه ای نابودی اسرائیل و آزادی قدس
	۵۱ سال به بالا	۵۰ تا ۳۱ سال	۳۰ تا ۲۱ سال	۲۰ تا ۱۴ سال	تحصیلات عالیه دینیم	راهبردی و متوسطه	بی سواد و ابتدایی	زن	مرد			
0.5	1.8	-	0.8	-	1.5	-	-	1.1	-	0.8	خیلی کم	
1.9	3.6	0.7	2.5	2.1	1.5	-	2.3	2.3	2.3	1.7	کم	
8.0	1.8	11.3	7.5	6.3	15.2	7.7	6.3	6.9	6.8	8.7	متوسط	
16.6	14.5	14.7	15.8	27.1	10.6	7.7	16.0	26.4	18.2	16.2	زیاد	
72.9	78.2	73.3	73.3	64.6	71.2	84.6	75.4	63.2	72.7	72.6	خیلی زیاد	
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	۱۰۰	
363	373	55	150	120	48	66	39	175	87	132	کل ۲۴۲	
	X ² =14.552 Df= 12 Sig=.267 Ds=.041					X ² =19.193 Df =12 Sig 084.= Ds=.053			X ² =1.894 Df= 4 Sig= .763 Vc =.070		آماره ها	

۲-۳) اتحاد شیعیان و مسلمانان جهان

دین اسلام دین رحمت و مهربانی است. اصول آن به ویژه «اصل توحید» در تمامی مذاهب

اسلامی موجب انسجام اسلامی و زمینه‌ساز وحدت جهان اسلام است. دشمنان اسلام به این عناصر وحدت‌آفرین پی برده‌اند به همین خاطر با انواع ترفندها به دنبال از بین بردن آن‌ها هستند. بر همین اساس نه تنها مسلمانان باید برادرانه، مهربانانه و با رحمت با یکدیگر رفتار نمایند، بلکه آنان باید مایه رحمت برای همه جهانیان باشند؛ زیرا که پیامبر اسلام (ص) به‌عنوان آخرین رسول و مکمل ادیان، علم و اخلاق و مسیر انسانیت را برای همه مردم جهان به ارمغان آورده و تکمیل کرده است. ۸۹/۴ درصد شرکت‌کنندگان در زیارت اربعین حسینی به این عنصر وحدت‌بخش اسلام پی برده‌اند و خواهان اتحاد شیعیان و سایر مذاهب اسلامی جهان هستند. در این خصوص نظرات زنان و مردان یکسان است و ۸۷ درصد آنان خواهان این اتحاد می‌باشند. از لحاظ سنی ۸۱ درصد پیران و ۹۳ درصد میان‌سالان در حد زیاد و خیلی زیاد خواهان اتحاد مسلمان هستند و این تفاوت با آزمون آماری کای دو در سطح معنی‌داری ۵ درصد مورد تأیید است. در ضمن ۹۲ درصد افراد دارای تحصیلات راهنمایی و متوسطه نیز خواستار اتحاد شیعیان و مسلمانان جهان هستند و این تفاوت در بین افراد دارای تحصیلات گوناگون متفاوت و مورد تأیید آزمون آماری کای دو در سطح معنی‌دار ۵ درصد می‌باشد. (جدول ۴)

جدول ۴- توزیع درصد فراوانی درخواست اتحاد شیعیان و مسلمانان جهان برحسب جنس، تحصیلات و سن

کل	سن				تحصیلات				جنس		متغیرهای زمینه‌ای اتحاد یعیان و مسلمانان جهان
	۱۵سال به بالا	۲۰ تا ۵۰	۲۰ تا ۳۰	۳۰ تا ۴۰	تحصیلات عالیه	دیپلم	راهنمایی و متوسطه	بی‌سواد و ابتدایی	زن	مرد	
1.1	1.8	0.7	1.7		1.5	5.1		1.1	1.5	0.8	خیلی کم
2.7	1.8	2.0	2.5	6.3	7.6	2.6	0.6	3.4	2.3	2.9	کم
7.0	14.5	4.0	6.6	8.3	10.6	5.1	7.4	2.3	5.3	7.9	متوسط
21.7	18.2	22.7	17.4	33.3	13.6	23.1	19.4	32.2	23.5	20.7	زیاد
67.6	63.6	70.7	71.9	52.1	66.7	64.1	72.6	60.9	67.4	67.8	خیلی زیاد
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	درصد
374	55	150	121	48	66	39	175	87	132	242	کل فراوانی
	$X^2=17.535$ Df= 12 Sig =.013 Ds=.027				$X^2=29.183$ Df =12 Sig 004.= Ds=-.001				$X^2=1.615$ Df= 4 Sig= .806 Vc =.066		آماره‌ها

۲-۴) بیداری مردم عراق

دسامبر سال ۲۰۱۹ بحث خروج بخشی از نیروهای نظامی آمریکایی از عراق، در بین کشور عراق و آمریکا شروع شد. به قول مارکس در این تاریخ آگاهی در خود مردم عراق به آگاهی برای خود تبدیل شد. از آن سال اخراج نیروهای آمریکایی از عراق، به عنوان شعار متحد مردم عراق و مسلمانان کشورهای اسلامی مطرح گردید. حتی مجلس نمایندگان عراق در ژانویه ۲۰۲۰ ماده قانونی مبنی بر خروج نیروهای خارجی از کشور عراق را تصویب کردند. در ادامه همین امر ۸۷ درصد زنان و مردان بالای ۱۴ سال زائر حرم ابا عبدالله (ع) متفق القول به غاصب بودن نیروهای آمریکایی پی برده‌اند و خواهان اخراج آنان از کشور عراق هستند. میزان درصد زائران خواهان خروج آمریکا از عراق هر دو گروه زنان و مردان بالاست. این نگاه در بین جوانان و نوجوانان و میان سالان همه و همه یکسان است.

آماره‌ها نشان می‌دهد انقلاب اسلامی ایران بعد از چهار دهه با تکیه بر قدرت نرم شیعه توانست کشور دشمن را به دوست تبدیل کند. بعلاوه این شاه راه ارتباط بین کشورهای مقاومت اسلامی همچون لبنان، سوریه و یمن را فراهم آورده است. علاوه بر موارد ذکر شده این آماره بیانگر آن است که به واسطه انقلاب اسلامی ایران تفکرات اسلام شیعی عملیاتی و بنوعی بیداری اسلامی صورت گرفته است. (جدول ۵)

جدول ۵- توزیع درصد فراوانی خروج نیروهای آمریکایی از عراق برحسب جنس، تحصیلات و سن

کل	سن					تحصیلات				جنس		متغیرهای زمینه‌ای خروج نیروهای آمریکایی از عراق
	۱۵ تا ۲۰ سال	۲۱ تا ۳۰ سال	۳۱ تا ۴۰ سال	۴۱ تا ۵۰ سال	بالای ۵۰ سال	تحصیلات عالیه	دیپلم	راهبردی مبتدی	متوسطه و پای سواد	زنان	مرد	
۱,۴	۳,۸	0.7	1.7			4.5		0.6	1.2		2.1	خیلی کم
۴,۱	۳,۸	2.0	6.8	4.2		9.1	7.7	2.9	1.2	3.1	4.6	کم
۷,۶	۳,۸	10.7	4.3	10.4		4.5	10.3	7.0	10.5	10.1	6.3	متوسط
۱۱,۴	۱۱,۳	9.3	14.5	10.4		13.6	7.7	8.8	16.3	12.4	11.3	زیاد
۷۵,۵	۷۷,۴	77.3	72.6	75.0		68.2	74.4	80.7	70.9	74.4	75.7	خیلی زیاد
۱۰۰	۱۰۰	100	100	100		100	100	100	100	100	100	درصد
۳۶۸	۵۳	150	117	48		66	39	171	86	129	239	کل فراوانی
	X ² =14.250 Df= 12 Sig =.285 Ds=.031					X ² =20.751 Df =12 Sig 054.= Ds=-.025			X ² =4.860 Df= 4 Sig= .302 Vc =.115		آماره‌ها	

۲-۵) افزایش بعد معنوی راهپیمایی اربعین

بر اساس نظر پاسخگویان در شرایط فعلی می‌توان از پیاده‌روی اربعین به‌عنوان نماد تمدن اسلامی یاد کرد. در تمدن اسلامی سه عنصر دینی همچون «ایثار و فداکاری»، «مهر و محبت» و «همزیستی مسالمت‌آمیز» برجسته است. این عناصر در پیاده‌روی اربعین به‌وفور مشاهده می‌شود. آیه ۴۶ سوره حج درباره بعد معنوی سفر بیان می‌دارد: «آیا آنان در زمین سیر نکردند، تا دل‌هایی داشته باشند که حقیقت را با آن درک کنند؛ یا گوشه‌های شنوایی که با آن (ندای حق را) بشنوند؟! چرا که چشمهای ظاهر نابینا نمی‌شود، بلکه دل‌هایی که در سینه‌هاست کور می‌شود.» (حج، ۴۶، ترجمه مکارم) فحوای این آیه نشان می‌دهد که سیر و سفر معنوی به عقل بینش، به گوش شنوایی حقیقی و به چشم دیده واقعی می‌دهد که این سه عقل، گوش و چشم ابزار شناخت انسان است. در این مطالعه حدود ۸۰ درصد پاسخگویان خواهان افزایش بعد معنوی پیاده‌روی اربعین در حد زیاد و خیلی زیاد هستند. آنان سفر پیاده‌روی اربعین را از لحاظ زمین و زمان، محفل آموزش معنویات یاد می‌کنند. این مقدار در بین افراد دارای تحصیلات عالی و دیپلم به بیش از ۸۴ درصد می‌رسد و این تفاوت با آزمون آماری کای دو نیز مورد تأیید است. (جدول ۶)

جدول ۶- توزیع درصد فراوانی افزایش بعد معنوی راهپیمایی اربعین برحسب جنس، تحصیلات و سن

کل	سن				تحصیلات			جنس		متغیرهای زمینه‌ای	
	۵۱ سال به بالا	۳۱ تا ۵۰ سال	۲۱ تا ۳۰ سال	۱۴ تا ۲۰ سال	تحصیلات عالی	دیپلم	راهپیمایی و متوسطه	بی‌سواد و ابتدایی	زن		مرد
1.6	0	1.3	2.5	2.1	3.0	0	0.6	1.2	3.1	0.8	خیلی کم
6.5	9.1	4.0	6.7	10.6	7.6	5.1	5.7	8.2	4.6	7.5	کم
11.9	7.3	13.4	11.8	12.8	7.6	10.3	16.7	7.1	13.0	11.3	متوسط
17.0	20.0	14.8	18.5	17.0	19.7	20.5	20.1	8.2	21.4	14.6	زیاد
63.0	63.6	66.4	60.5	57.4	62.1	64.1	56.9	75.3	58.0	65.7	خیلی زیاد
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	درصد
370	55	149	119	47	66	39	174	85	131	239	کل فراوانی
	$X^2=7.682$ $Df= 12$ $Sig=.809$ $Ds=.056$				$X^2=18.256$ $Df= 12$ $Sig= .108$ $Ds=-.055$			$X^2=6.943$ $Df= 4$ $Sig=.139$ $Vc=.137$		آماره‌ها	

۶-۲) قطع دخالت آمریکا از امور داخلی عراق

فرهنگ سیاسی و آگاهی سیاسی مردم یک کشور بالقوه به عنوان یک نیرو و منبع داخلی مؤثر در سیاست خارجی آن کشور به حساب می آید. زوار اربعین به این آگاهی سیاسی رسیده اند که آمریکا به عنوان یک کشور غربی از کارکرد سیاست «تفرقه بینداز و حکومت کن» برای مطامع خود در کشورهای اسلامی به خصوص در عراق بهره می برد. در این مسیر از هر گونه اختلاف افکنی های قومی و مذهبی استفاده می کند. یکی از عوامل بحران های کشور عراق از همین سیاست و مداخلات آشکار و پنهان آمریکا است. در این میان ۷۸ درصد شرکت کنندگان راهپیمایی اربعین، بر اساس شعور و آگاهی سیاسی خود خواهان قطع دخالت آمریکا از امور داخلی کشور عراق هستند. در این خصوص ۷۵ درصد زنان و مردان، افراد تحصیل کرده و کم سواد، پیر و جوان خواهان قطع رابطه و قطع دخالت آمریکا در امور داخلی عراق هستند و این خواسته افراد از لحاظ آماری نیز مورد تأیید است. (جدول ۷)

جدول ۷- توزیع درصد فراوانی قطع دخالت آمریکا از امور داخلی عراق برحسب جنس، تحصیلات و سن

کل	سن					تحصیلات				جنس		متغیرهای زمینه ای قطع دخالت آمریکا از امور داخلی عراق
	۱۰سال به بالا	۵۰ تا ۳۱ سال	۳۰ تا ۲۱ سال	۱۶ تا ۲۰ سال	تحصیلات عالیه	دیپلم	راهپیمایی و متوسطه	کم سواد و ابتدایی	زن	مرد		
11.1	9.4	14.9	9.6	4.4	13.8	11.1	12.9	6.0	13.6	9.7	خیلی کم	
4.2	3.8	5.4	1.7	6.7	4.6	2.8	4.1	4.8	4.8	3.8	کم	
6.6	3.8	7.4	6.1	8.9	6.2	8.3	4.7	10.7	8.8	5.5	متوسط	
19.1	20.8	13.5	27.0	15.6	9.2	16.7	17.6	29.8	20.0	19.1	زیاد	
59.0	62.3	58.8	55.7	64.4	66.2	61.1	60.6	48.8	52.8	61.9	خیلی زیاد	
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	درصد	
361	53	148	115	45	65	36	170	84	125	236	کل فراوانی	
	$X^2=15.177$ $Df=12$ $Sig=.232$ $Ds=-.012$					$X^2=17.201$ $Df=12$ $Sig=.142$ $Ds=.059$			$X^2=3.799$ $Df=4$ $Sig=.434$ $Vc=.103$		آماره ها	

۷-۲) تبعیت پیروان از مراجع دینی

علامه طباطبائی در تفسیر آیه ۳۶ سوره اسراء می‌فرماید: «این آیه از پیروی و متابعت هر چیزی که بدان علم و یقین نداریم نهی می‌کند و چون مطلق و بدون قید و شرط است. پیروی اعتقاد غیرعلمی و همچنین عمل غیرعلمی را شامل گشته و معنایش چنین می‌شود: «به چیزی که علم به صحت آن نداری معتقد مشو و چیزی را که نمی‌دانی مگو و کاری را که علم بدان نداری مکن زیرا همه این‌ها پیروی از غیر علم است.» پیروی نکردن از چیزی که بدان علم نداریم و همچنین پیروی از علم در حقیقت حکمی است که فطرت خود بشر آن را امضاء می‌کند.»

ایشان در ادامه می‌فرماید: «آری همان فطرت سالم او را به تقلید از علم عالم و متخصص آن فن، وامی‌دارد و علم آن عالم را علم خود می‌داند و پیروی از او را در حقیقت پیروی از علم خود می‌شمارد، شاهد این مدعا همان اعمال فطری و ارتکازی مردم است، می‌بینیم که شخصی که راهی را بلد نیست به قول راهنما اعتماد نموده و به راه می‌افتد، مریضی که درد و درمان خود را نمی‌شناسد کورکورانه به دستور طبیب عمل می‌کند و ارباب حاجت به اهل فن صنعت مورد احتیاج خود، اعتماد نموده و به ایشان مراجعه می‌کنند، البته این در صورتی است که به علم و معرفت آن راهنما و آن طبیب و آن مهندس و مکانیسین اعتماد داشته باشد.» (طباطبائی، ۱۳۹۵: ۱۵۸-۱۵۶)

با توجه به تفسیر همین آیه، حدود ۷۰ درصد مشارکت‌کنندگان راهپیمایی اربعین حسینی، «در حد زیاد و خیلی زیاد» خواهان پیروی مردم عراق و مسلمانان جهان از مراجع دینی هستند. به‌نوعی حفظ بعد تمدنی پیاده‌روی اربعین را در اتحاد مسلمان می‌دانند و این اتحاد از نظر آنان درگرو پیروی مسلمانان از عالمان دینی است. نظر افراد دارای تحصیلات پایین، بیش از افراد دارای تحصیلات عالی و همچنین جوانان بیش از سایر گروه‌های سنی خواهان تبعیت و پیروی مسلمانان از مراجع دینی هستند. این آماره نشان می‌دهد بحران‌های بالقوه رشد اختلافات قومی و مذهبی در بین مشارکت‌کنندگان راهپیمایی اربعین بیشتر است. این نظرات متفاوت با آزمون آماری کای دو نیز مورد تأیید است. (جدول ۸)

جدول ۸- توزیع درصد فراوانی تبعیت از مراجع دینی برحسب جنس، تحصیلات و سن

متغیرهای زمینه‌ای	جنس		تحصیلات						سن	کل	
	مرد	زن	راهنمایی و متوسطه	پایه سواد و ابتدایی	دیپلم	تحصیلات عالی	۲۰ تا ۳۰ سال	۳۰ تا ۴۰ سال			۴۰ تا ۵۰ سال
تبعیت پیروان از مراجع دینی	2.1	0.8	0	2.3	5.1	0	4.2	0.8	1.3	1.9	1.6
خیلی کم	7.6	8.4	8.1	8.0	10.3	3.1	14.6	5.9	7.4	9.3	8.1
کم	18.9	23.7	16.3	22.4	20.5	20.3	22.9	17.8	23.5	16.7	20.6
متوسط	20.2	20.6	25.6	19.5	20.5	15.6	20.8	23.7	14.1	27.8	20.1
زیاد	51.3	46.6	50.0	47.7	43.6	60.9	37.5	51.7	53.7	44.4	49.6
خیلی زیاد	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
درصد	238	131	86	174	39	64	48	118	149	54	369
کل فراوانی											
آماره‌ها	$X^2=2.316$ Df= 4 Sig=.678 Vc=.079		$X^2=12.932$ Df =12 Sig 374.= Ds=.024			$X^2=14.737$ Df= 12 Sig =.256 Ds=.032					

۸-۲) افزایش رابطه دوستی بین ایران و عراق

در روابط بین کشورها و روابط بین الملل دو مفهوم همگرایی و واگرایی اهمیت به سزایی دارد. بر مبنای اهداف و منافع کشورها علی‌الخصوص کشورهای همسایه سه نوع رابطه «همکاری متقابل»، «تعارض و دشمنی با یکدیگر» و «روابط خنثی» برقرار می‌گردد. در روابط همگرایی مبنای کاهش عوامل اختلاف‌زا، تأکید بر مشترکات و تقدم اهداف جمعی بر اهداف فردی کشورها است. اکنون روابط بین کشور ایران و عراق از نوع همگرایی و روابط مطلوب و همکاری مناسب می‌باشد. در ادامه همین سیاست، ۶۸/۷ درصد مشارکت‌کنندگان خواهان حمایت و حفاظت و افزایش روابط رسمی و دائمی ایران و عراق بر اساس قانون اساسی دو کشور بوده‌اند. همین سیاست، امنیت دو کشور را به هم پیوند زده است. ۷۲/۳ درصد افراد دارای تحصیلات عالی و ۶۸/۱ درصد مشارکت‌کنندگان دارای تحصیلات دیپلم خواهان افزایش رابطه دوستی و تأکید بر قرابت‌های فرهنگی و مذهبی ایران و عراق هستند. این تفاوت ۴ درصدی با آزمون آماری کای دو در سطح ۹۲ درصد اطمینان مورد تأیید است (جدول ۹- توزیع درصد فراوانی افزایش رابطه دوستی بین ایران و عراق برحسب جنس، تحصیلات و سن)

جدول ۹- توزیع درصد فراوانی افزایش رابطه دوستی بین ایران و عراق برحسب جنس، تحصیلات و سن

کل	سن				تحصیلات				جنس		متغیرهای زمینه‌ای افزایش رابطه دوستی بین ایران و عراق
	۱۵سال به بالا	۱۵ تا ۵۰ سال	۳۰ تا ۶۰ سال	۲۰ تا ۶۴ سال	تحصیلات عالی	دیپلم	راهنامه‌ای و متوسطه	بی سواد و ابتدایی	زن	مرد	
4.6	9.1	1.3	5.9	6.4	7.7	5.1	2.9	5.8	3.0	5.5	خیلی کم
6.5	3.6	5.3	9.3	6.4	4.6	15.4	6.3	4.7	6.8	6.3	کم
20.3	20.0	20.7	16.9	27.7	15.4	15.4	23.6	18.6	19.7	20.2	متوسط
27.3	20.0	27.3	27.1	36.2	18.5	15.4	30.5	30.2	31.1	25.2	زیاد
41.4	47.3	45.3	40.7	23.4	53.8	48.7	36.8	40.7	39.4	42.9	خیلی زیاد
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	درصد
370	55	150	118	47	65	39	174	86	132	238	کل فراوانی
	$X^2=18.206$ $Df=12$ $Sig=.110$ $Ds=.093$				$X^2=19.095$ $Df=12$ $Sig=086$ $Ds=.039$				$X^2=2.446$ $Df=4$ $Sig=.654$ $Vc=.081$		آماره‌ها

۹-۲) اتحاد کشورهای عربی در برابر سایر کشورها

کشورهای عربی بر اساس قرابت‌های فرهنگی و مذهبی به‌عنوان دو بال حیاتی فرهنگ و تمدن عربی می‌توانند میان ملت‌های عرب همگرایی واقعی ایجاد نمایند و در مقابل کشورهای غربی، به درک مشترک دست یابند. از سوی دیگر کشورهای عربی به‌عنوان ملت عرب همواره در طول تاریخ اجزای جدانشدنی پیکره‌ی امت عربی و اسلامی بوده‌اند. قومیت عرب معمولاً در منطقه‌ی جغرافیایی مشترکی زندگی می‌کنند که از سوی خود به‌عنوان قلب جهان اسلام شناخته می‌شوند. ۶۷ درصد مشارکت‌کنندگان پیاده‌روی اربعین سال ۱۴۰۱ در حد «زیاد و خیلی زیاد» خواهان افزایش اتحاد کشورهای عربی در مقابل کشورهای غربی و سایر کشورها هستند. بر اساس داده‌های جدول ۱۰ نظرات زنان و مردان، نظرات افراد تحصیل‌کرده و بی‌سواد و نظرات جوانان و نوجوانان و میان‌سالان درباره افزایش اتحاد کشورهای عربی یکسان است. این نظرات مورد تأیید آزمون آماری کای دو نیز می‌باشد (نک: جدول ۱۰)

جدول ۱۰- توزیع درصد فراوانی اتحاد کشورهای عربی در برابر سایر کشورها برحسب جنس، تحصیلات و سن

کل	سن				تحصیلات				جنس		متغیرهای زمینه‌ای اتحاد کشورهای عربی در برابر سایر کشورها
	۱۵سال به بالا	۳۱ تا ۵۰ سال	۲۱ تا ۳۰ سال	۱۴ تا ۲۰ سال	تحصیلات عالی	دیپلم	راهمنامی و متوسطه	پسواد ابتدایی و	زن	مرد	
8.4	12.7	7.4	7.6	8.3	12.3	7.7	6.3	10.5	3.8	10.9	خیلی کم
6.5	9.1	4.7	6.7	8.3	9.2	7.7	5.7	5.8	4.6	7.5	کم
18.1	18.2	22.3	11.8	20.8	16.9	12.8	19.5	18.6	18.3	18.0	متوسط
25.1	27.3	24.3	21.8	33.3	18.5	28.2	24.7	27.9	29.8	22.2	زیاد
41.9	32.7	41.2	52.1	29.2	43.1	43.6	43.7	37.2	43.5	41.4	خیلی زیاد
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	درصد
370	55	148	119	48	65	39	174	86	131	239	کل فراوانی
	$15.180=X^2$ $12=Df$ $232.=Sig$ $046.-=Ds$				$6.583=X^2$ $12=Df$ $Sig 884.=$ $012.=Ds$				$8.229=X^2$ $4=Df$ $654.=Sig$ $149.=Vc$		آماره‌ها

نتیجه‌گیری

اهداف مناسب مذهبی ریشه در ابعاد اجتماعی آن دارد. در این چند سال اخیر مراسم پیاده‌روی اربعین با حضور مردم کشورهای مختلف دنیا با مذاهب گوناگون به صورت متوالی، باشکوه در سطح گسترده برگزار می‌شود. این مناسک در واقع بازتولید حادثه‌ای است که در اربعین چهارده قرن پیش اتفاق افتاده است. اکنون پیر جوان، سیاه و سفید، شیعه و غیر شیعه، مسلمان و غیر مسلمان سعی دارند بر اساس خواسته دل خود به سیل عظیم و خروشان راهپیمایی پیاده‌روی اربعین پیوندند. در راهپیمایی بزرگ اربعین همسانی‌ها و اشتراک افراد حاضر از مناطق مختلف جهان یک احساس و هویت مشترکی را میان حاضران پررنگ می‌کند که در موطن خود کمتر با این حجم و تعداد از افراد دارای اندیشه و احساس و باور مشترک روبرو بوده‌اند.

در این راهپیمایی حس «ما» بودن و «ما» عمل کردن، یک هویت جدیدی را شکل می‌دهد. در امتداد شکل‌گیری همین هویت جدید، مشارکت‌کنندگان خواهان «رفع اختلافات شیعه و سنی در برابر سایر ادیان ۹۲/۹٪»، «نابودی اسرائیل و آزادی قدس ۸۹/۶٪»، «اتحاد شیعه- سنی و مسلمانان جهان ۸۹/۴٪»، «خروج نیروهای آمریکایی از عراق ۸۷٪»، «افزایش بعد معنوی راهپیمایی اربعین ۸۰/۱٪»، «قطع دخالت آمریکا در امور داخلی عراق ۷۸/۲٪»، «تبعیت پیروان

از دستورات مراجع دینی ۶۹/۸٪» «افزایش رابطه دوستی بین دولت عراق و ایران ۶۸/۸٪»، «اتحاد کشورهای عربی در برابر سایر کشورها ۶۷/۲٪» و «برخورداری کشورهای اسلامی از حق وتو در سازمان ملل متحد ۵۱/۸٪» هستند. بر مسئولین امر دو دولت ایران و عراق است تا زمینه‌های لازم در جهت خواسته‌های مشارکت‌کنندگان را فراهم نمایند. در واقع اربعین سالگرد یک مراسم نیست بلکه بازتولید یک فرهنگ است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

۱. قرآن کریم
۲. نهج البلاغه
۳. الحرّ العاملي، محمد بن الحسن، (۱۳۹۳)، وسائل الشیعة، قم، ناشر مؤسسه آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث.
۴. الحسكاني، الحاکم (بی تا)، شواهد التنزیل لقواعد التفضیل، الناشر مؤسسة الطبع و النشر الحسكاني، جمع احياء الثقافه.
۵. رنجبر، محسن، (۱۳۸۴)، «پژوهشی در اربعین حسینی^(ع)»، دوفصلنامه تاریخ اسلام در آینه پژوهش، ش ۱، بهار ۱۳۸۴
۶. سامانی، سید محمود، (۱۳۹۸)، «کارکردهای سیاسی - اجتماعی و فرهنگی اربعین حسینی»، نشریه فرهنگ زیارت، تابستان ۱۳۹۷، ش ۳۵ صص ۳۷ تا ۵۵.
۷. طباطبایی، محمدحسین، (۱۳۹۵)، المیزان فی تفسیرالقرآن، قم، دار الکتب الاسلامیه.
۸. طباطبایی، محمدحسین، (۱۳۶۶) ترجمه المیزان فی تفسیر القرآن، محمد باقر موسوی همدانی، بنیاد علمی فکری علامه طباطبایی، ج ۲.
۹. قرشی، سید علی اکبر، (بی تا)، قاموس قرآن، قم، انتشارات دارالکتب الاسلامی.
۱۰. مرتضوی، سید خدایار، صولتی، حسین، دادش زاده، فرشته، (۱۳۹۹)، «پیاده روی اربعین به مثابه اسطوره ای برای بازآفرینی هویت فرهنگ (تحلیل اسطوره شناختی پیاده روی اربعین حسینی)»، پژوهش نامه معارف حسینی، زمستان ۱۳۹۹، ش ۲۰، صص ۱۱۳ تا ۱۳۸.
۱۱. موسوی خمینی، روح الله، (۱۳۸۷)، صحیفه نور، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)
۱۲. خبرگزاری مهر، تاریخ نشر ۱۸ مهر ۱۳۹۸، ۱۱:۳۶: <https://www.mehrnews.com>
۱۳. خبرگزاری همشهری آنلاین، تاریخ نشر ۲۶ شهریور سال ۱۴۰۱، <https://www.ir.hamshahronline>